

Ermənistan silahlı qüvvələrinin 27 sentyabr hərbi təxribatına qədər Ermənistan-Azərbaycan, Dağlıq Qarabağ münaqişəsi, əsasən, “nə müharibə, nə də sülh” qeyri-müəyyənliyi ilə xarakterizə olunurdu. Sentyabrın 27- də həqiqət anı yetişdi. Nəticədə, münaqişə ilə bağlı formalaşmış bir sıra illüziya və stereotiplərə son qoyuldu. Eyni zamanda, bir sıra həqiqətlər praktiki baxımdan da təsdiqini tapdı.

Birincisi, bu münaqişənin “dondurulmuş” halda olması ilə bağlı iddiaların nə qədər əsassız olduğu, eyni zamanda, təhlükəli mahiyyəti üzə çıxdı. İkincisi, “münaqişənin sülh yolu ilə həllinin alternativ yoxdur” kimi, “höküm”lərin universal xarakter daşmadığı, əksər hallarda isə beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri ilə ziddiyyət təşkil etdiyi faktı təsdiqini tapmış oldu.

Eyni zamanda, beynəlxalq aləm bir daha şahidlik etdi ki, müasir dünyada güc amili həlledici rola və statusa malikdir.

vətəndaşlarına və hərbi qulluqçulara qarşı diversiya təxribatını həyata keçirməyə cəhd etdi. Bu reallıqları nəzərə alaraq Prezident İlham Əliyev BMT Baş Assambleyasının 75 illik sessiyası çərçivəsində ümumi debatlarda çıxışı zamanı, ilk növbədə, beynəlxalq ictimaiyyəti Ermənistanı təxribatçı hərəkatlardan çəkilməyə çağırırdı, eyni zamanda, bildirdi ki, təcavüzkarın silahla təchiz edilməsi siyasətinə son qoyulmalıdır. Prezident İlham Əliyev BMT kürsüsündən bütün beynəlxalq

altında qalması faktına dözərdi? Heç biri. Buna baxmayaraq, onlar 30 ildir ki, usanmadan həm “münaqişə ilə bağlı status-kvo vəziyyəti qəbul edilməzdir” deyirlər, həm də eyni müvəffəqiyyətlə “münaqişənin hərbi həlli yoxdur” psevdopasifist tezis beynəlxalq ictimai fikrə sırımaqla məşğuldurlar. Nəticədə, işğalçı Ermənistanda arxayınçılıq sindromu formalaşır və işğalçı cəzasızlıq rejiminin hökm sürdüüyü bir realıqda yeni cinayətlər və təxribatlar törətməyə şirniklənmiş olur.

Bu prosesdə ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədr dövlətlərindən biri olan Fransa və onun siyasi rəhbərliyi izafi “fəal”lıq nümayiş etdirir. Bəlkə də Fransa sözügedən qurumun üzvü olmasaydı və ermənipərəst mövqeyini millisi səviyyədə ifadə etsəydi, bu, maradisa başa düşülən olardı. Məsələn ondadır ki, Fransa münaqişənin həllində vasitəçilik

tənzimlənməsi prosesində ATƏT-in Minsk qrupunda həmsədr kimi qalmasına heç bir mənavi və hüquqi haqqının qalmadığını bildirir.

Bütün bu reallıqlar fonunda sanki həm də Ermənistanın dövlət başçısı kimi özünü aparan Fransa Prezidenti Emmanuel Makron oktyabrın 2-də yenidən Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə telefonla zəng edərək, növbəti dəfə atəşkəsin bərpa olunması və sülh danışıqlarına başlanılması ilə bağlı mövqeyini irəli sürmüşdür. Dövlətimizin rəhbərinin formalaşmış yeni şəraitdə münaqişənin həllinin imkan və perspektivləri ilə bağlı mövqeyi beynəlxalq ictimaiyyətə, o cümlədən Fransa rəhbərliyinə bəllidir. Həmin mövqeyə görə, “Biz “bunu dayanırıq, biz işləyəcəyik, danışıqlar aparacağıq, yardım edəcəyik” kimi bəyanatlara qulaq asmaq mövqeyində deyilik. Biz bunu dəfələrlə eşitmişik. Bizim daha 30

HƏQIQƏT ANI

30 il ərzində ərazisi təcavüzə məruz qalan Azərbaycanın haqq səsinə qulaqardına vuran, özünü kor, kar və lal kimi aparan dünyanın böyük dövlətləri və beynəlxalq təşkilatları bütün problemlərini kənara qoyub, Qarabağ münaqişəsi ətrafında intensiv hərəkatlılıq nümayiş etdirməyə başlayıblar. ABŞ Prezidenti Donald Tramp münaqişədən ciddi narahatlığını dilə gətirir, BMT-nin Baş katibi Antoniu Quterreş, Fransa prezidenti Emmanuel Makron, Almanyanın kansleri Angela Merkel Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə zəng edib, Ermənistan və Azərbaycan arasında yaranmış hərbi qarşıdurmanın tezliklə dayandırılmasına və sülh danışıqlarının bərpasına dair reallıqları nəzərə almayan mövqelər ortaya qoyurlar. Tələm-tələsik analogi davranış ilə NATO, Avropa Şurası, Avropa İttifaqı da çıxış edir. Bu davranışı şərtləndirən həlledici amil Ali Baş Komandan İlham Əliyevin rəhbərliyi altında Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin təcavüzkar qarşı bütün cəbhəboyu uğurlu əks hücum kampaniyası həyata keçirməsi ilə bağlıdır. Hərbi əməliyyatların ilk saatlarında Prezident İlham Əliyev xalqa müraciətində bildirmişdi: “Biz öz torpaqımızda döyüşürük, bu gün Azərbaycan Ordusu öz torpaqlarında düşməne sarsıdıcı zərbələr endirir. Erməni əsgərinin Azərbaycan torpağında nə işi var? Bizim işimiz haqq işidir və biz qalib gələcəyik”.

Ermənistanın siyasi-hərbi rəhbərliyi son 3 ay ərzindəki davranışı və yaratdığı hərbi qarşıdurmalarla, təxribatlarla bizi əks-hücumə məcbur etmişdir. Qarabağdan 100 kilometrə uzaq bir ərazidə – Azərbaycanla sərhədin Tovuz istiqamətində 12-16 iyul tarixində Ermənistanın törətdiyi hərbi avontüra, bu baxımdan, ilk siqnal idi. Növbəti siqnal avqustun 23-də baş verdi. Bu dəfə Ermənistan Azərbaycanın mülki

ictimaiyyətə xitabən bildirdi ki, Ermənistan nəinki danışıqlardan imtina edir, eyni zamanda, “yeni ərazilər uğrunda yeni müharibə”yə hazırlaşır. Bu yeni müharibədə Ermənistan Azərbaycanın böyük şəhərlərinə, mühüm mülki infrastrukturuna, o cümlədən onlarla ölkənin enerji təhlükəsizliyini təmin edən dünyanın nəhəng Səngəçal neft-qaz terminalına da hərbi zərbə endirəcəyi ilə hədələyir.

Beynəlxalq birlik Azərbaycanın dövlət rəhbərinin bu xəbərdarlıqlarından lazımi nəticə çıxarmadı. İşğalçını yerində otuzdurmadı. Prezident İlham Əliyevin oktyabrın 2-də “Əl-Cəzirə” televiziya kanalına müsahibəsində qeyd etdiyi kimi, “Paşinyan dünya liderlərinə dəfələrlə zəng etdikdə və Azərbaycandan şikayət etdikdə, hesab edirəm, bu liderlər ona deməlidirlər ki, sən danışıqlar prosesini pozdu, sən Azərbaycanı təhrik etdin, sən azərbaycanlıların hissələrini təhqir etdin. Ona görə, sən bunun üçün məsuliyyət daşmalısən”. Həmin mövqe hələ də yoxdur. Nəticəsi isə bəllidir. Bu münaqişənin həlli missiyasını üzərinə götürən ATƏT-in Minsk qrupunun 3 həmsədr dövlətindən hansı biri 30 il ərzində torpaqlarının işğal

missiyasını daşıyan ATƏT-in Minsk qrupunun həmsədri statusunda olan 3 dövlətdən biridir. Beynəlxalq hüquqa görə, münaqişələrin tənzimlənməsində vasitəçi olan tərəf və ya tərəflər, ilk növbədə, qərəzsiz, tərəfsiz, obyektiv mövqedə olmalıdır. Reallıqda isə Fransa dövləti öz prezidentinin timsalında beynəlxalq hüquqda vasitəçililər üçün müəyyən edilmiş norma və prinsiplərə nəinki məhəl qoymur, əslində, onları ayaqlar altına atıb tapdalayır. Azərbaycan Silahlı Qüvvələrinin Dağlıq Qarabağ ərazilərini geri qaytarmasına imkan verməyəcəklərini bəyan edir. Belə həmsədrli olan ATƏT-in Minsk qrupunun vasitəçilik missiyasının iflası uğraması təəccüb doğurmamalıdır. Elə bu səbəbdən də Azərbaycan ictimaiyyəti haqlı olaraq Fransa dövlətinin münaqişənin

il gözləməyə vaxtımız yoxdur. Münaqişə indi həll olunmalıdır. Ermənistana kömək etmək istəyənlər onların, belə demək mümkünsə, yaxın tərəfdaşları qoy onlara kömək etmək üçün desinlər ki, əraziləri tərək edin, iradəni nümayiş etdirin, atəşi dayandırın, deyin ki, bu gün, ya sabah, bir həftəyə mən Ağdamı tərək edəcəyəm, növbəti dəfə, növbəti həftə Füzulini tərək edəcəyəm, növbəti həftə Kəlbəcəri tərək edəcəyəm və s. və biz dayanarıq. Bu, çox ədalətli mövqedir. Bu, müharibəyə deyil, sülhə istiqamətlənmiş mövqedir.”

Beləliklə, Ermənistanın siyasi-hərbi rəhbərliyi Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoymağa hazır olduğunu rəsmən bildirməli, beynəlxalq zəmanət altında öhdəlik götürməli və konkret əməli addımlar atmalıdır. Yalnız bu halda Ermənistan silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən konkret zaman qrafiki çərçivəsində çıxarılması məsələsi yüksək səviyyəli Azərbaycan-Ermənistan danışıqlarının predmeti ola bilər. Bu məqsədlə məlum münaqişə ilə bağlı BMT Təhlükəsizlik Şurasının 853-cü qətnaməsində nəzərdə tutulan erməni silahlı qüvvələrinin işğal olunmuş Azərbaycan ərazilərindən çıxarılması zamanı ilə bağlı dəqiq qrafik yenilənməlidir.

Elman NƏSİROV,
Milli Məclisin deputatı,
YAP Beynəlxalq əlaqələr,
mədəniyyətlərarası dialoq və
inteqrasiya komissiyasının katibi,
siyasi elmlər doktoru, professor